న్యాయానికి సంకెళ్ళు

"సీతా, ఇంకా కాఫీ కాలేదటే -" గౌరీపతి విసుగ్గా కేకేశాడు.

సమాధానంగా వంటింట్లోంచి, 'వచ్చే, వచ్చే-' అని వినిపించింది.

'అరగంట నుండి వచ్చే వచ్చే- అంటున్నావు. ఏం వస్తావో ఏమిటో" అని గొణుక్కున్నాడు. పడక కుర్చీలో విసుగ్గా వెనక్కి జారగిలపడి కూర్చున్నాడు. కాస్సేపు కళ్ళు మూసుకున్నాడు. అయిదు గంటలకల్లా యింటికి కారు పంపుతామని నిన్న చెప్పి వెళ్ళారు. గంట ఆరు అవవస్తోన్నా ఎవరూ అంతు లేరేమిటా అనుకున్నాడు. కొంపదీసి ఇంకెవర్నైనా చూచుకున్నారేమోననే అనుమానం మనస్సులో సన్నగా కదిలింది. కుర్చీలో అసౌకర్యంగా అటూ ఇటూ కదిలాడు. ఆవలించాడు. కళ్ళజోడు తీసి కట్టుపంచె చెంగుతో కళ్ళద్దాలు తుడిచి మళ్ళీ పెట్టుకున్నాడు.

'శ్రీరామచంద్రా!' అంటూ కుర్చీలోంచి భారంగా లేచి వసారాలోకి వచ్చాడు. రోడ్డు రెండు ప్రక్కలా పారజూశాడు - కారేదయినా వస్తున్నదేమోనని. కార్తీక సోమవారం శివాలయానికి వెళ్ళి వస్తోన్న ఆడవాళ్ళు మినహాయించి ఆ వీధిలో కారు, ఆటో రిక్షా, కనీసం రిక్షా లాటి వాహనం ఏమీ కనిపించలేదు.

అసహనంగా నిట్టూర్చి లోపలికి వచ్చాడు.

ఆయన భార్య సీతమ్మ కాలుతున్న కాఫీ గ్లాసును పమిటచెంగుతో పట్టుకుని వచ్చింది. గౌరీపతి కాఫీ గ్లాసందుకుని కుర్చీలో కూర్చున్నాడు.

పెండ్లి కొడుకులాగా ముస్తాబయిన భర్తను ఎగాదిగా చూస్తూ, "మీ వేషం, వాలకం చూస్తుంటే మీరు నాటకం చూడడానికి పోతున్నారో, నాటకంలో వేషం వేయటానికి పోతున్నారో అర్థం కాకుండా వుంది" అంది సీతమ్మ.

'ఏం, వేస్తే వేస్తాను-' అన్నాడు, విలాసంగా మీసం మీద చేయివేసి నవ్వుతూ.

'ఇల్లూ వాకిలీ, పెళ్ళాం బిడ్డలూ పట్టకుండా ఏకధాటిగా ముప్పై సంవత్సరాలు నాటకాలు ఆడారుగా - యింకా నాటకాల మీద మోజు తీరలేదా?'

గౌరీపతి కాఫీ త్రాగటం పూర్తిచేసి కాఫీ గ్లాసు క్రింద పెట్టి కుర్చీలో వెనక్కి వాలి పండుకున్నాడు. ఇంటికప్పుకేసి చూస్తూ తనలోతాను అనుకుంటున్నట్లుగా మెల్లగా ఇలా అన్నాడు :

పిచ్చిదాన! ముప్పై సంవత్సరాలనేమిటే - జీవితాంతం ఈ నాటకరంగంలో గడిపినా మోజు తీరదు.... ఈ కళాభిమానం చావదు. వున్నకొద్దీ దీని మీద మోజు పెరగటమే కానీ తరగటమంటూ

వుండదే. ఇదే ఈ కళలోని మహత్తర శక్తి. నిజమైన కళాకారుడు జీవితంలో ఇంకేమీ చేయలేడు. తనను తాను ఈ కళకు అంకితం చేసుకోవటం మినహాయించి -'

ఇలా అంటూ గౌరీపతి కళ్లు మూసుకున్నాడు. తన ముప్పై సంవత్సరాల నాటక జీవితం ఆయన కళ్ళముందు మెదిలింది.

గౌరీపతి గడచిన తరంలో ఆంధ్రనాటక రంగంలోని అగ్రగణ్య నటకుల్లో ఒకడు. ఆంధ్ర నాటకరంగంలో కాకలు తీరిన మేటి నటీనటులతో కలసి నటకుడుగా ముప్పై సంవత్సరాల పాటు కళాసేవ చేశాడు. నికార్సయిన కళాకారుడాయన. నాటకరంగమే తన జీవితంగా తన జీవితమే నాటక రంగంగా గడిపాడు. కళాశాల జీవితం నుండి నాటక కళారంగంలో కాలు మోపాడు. తాతలు తండ్రులు పుష్కలంగా గడించిపెట్టిన ఆస్థిపాస్తులు చాలా వున్నందున ఉపాధికై వుద్యోగం చేయవలసిన అవసరం లేకపోయింది. మొదట్లో కొన్నాళ్లు బళ్ళారి రాఘవ కళా సమితిలో చేరి చిన్న చిన్న వేషాలు వేశాడు. ఆ తర్వాత తనే స్వయంగా నాటకం కంపెనీ నొకదాన్ని పెట్టి ఆంధ్రదేశం నాలుగు చెరగులా తిరిగి నాటకాలు ఆడాడు. సాటి కళాకారులను పోషించాడు. పెద్దలు గడించిన ఐశ్వర్య సర్వస్వాన్ని నాటకకళ కోసమే ఖర్చుపెట్టాడు. ఏ మాత్రం పాట పాడగలిగిన వాడయినా సరే తనదగ్గరకొచ్చి గొంతెత్తి ఒక రాగం పాడి చేయి చాపితే చాలు వరహాకి తక్కువ లేకుండా యిచ్చేవాడు.

ఇందాక ఆయన అర్ధాంగి సీతమ్మ అన్నట్లుగా ముప్పై సంవత్సరాలపాటు యిల్లూ వాకిలీ, భార్యాబిడ్డలూ పట్టకుండా ఈ నాటకాల మోజులో పడి తిరిగాడు.

బైస్కోపుల కాలం బలిసిపోయి, ఆంధ్రులకు నాటక కళాభిమానం సన్నగిల్లి, ఆంధ్ర నాటకకళా రంగం క్షీణదశ పట్టి, వృద్ధాప్యం మీదపడిన తర్వాత గాని గౌరీపతి నాటక రంగం ఉండి నిష్క్రమించలేదు. అప్పటికి గాని తన యిల్లేమిటి, సంసారమేమిటి, మంచేమిటి, చెడ్డేమిటని చూచుకోలేదు. చూచుకుంటే ఏముంది? రెండుతరాల వాళ్ళు కూర్చుని తినదగ్గ ఆస్థిపాస్తులు ముప్పై సంవత్సరాలల్లో తన కళాభిమానానికి, పురుళ్ళకు, పుణ్యాలకు, పెట్టుపోతలకు పిల్లల చదువు సంధ్యలకు, పెళ్ళిళ్ళలకు పేరంటాలకు హరించుకుపోయి చివరికి ఒక యిల్లూ, దాన్ని మించిన అప్పులూ మిగిలాయి.

ఇల్లు అమ్మి అప్పులు కొంతవరకు తీర్చాడు. ప్రస్తుత పరిస్థితి ఏమిటంటే - తీరగా మిగిలిన పాత అప్పులు, ఇటీవల చేసిన క్రొత్త అప్పులు, పెళ్ళికెదిగి యింట్లో కూర్చున్న రెండో కూతురు, స్కూలు ఫైనల్ చదువుతున్న రెండో కొడుకు, రోగిష్ఠి భార్య, తన కీళ్ళ రోగం, తనూ మిగిలారు. పెద్ద కొడుకు హైద్రాబాద్‌లో పెద్ద వుద్యోగం చేస్తూ తన సంసారానికి పోగా, మిగిలిన దానిలో నెలనెలా కొద్దో గొప్పో పంపుతున్నాడు. కుటుంబ పోషణ నిమిత్తం తను చిన్న పిల్లలకు ప్రవేట్లు చెప్తున్నాడు.

ఒకనాడు అష్ట ఐశ్వర్యాలకు అధిపతి అయి, ఆంధ్ర నాటక రంగంలో ఉజ్జ్వలంగా వెలిగిపోయిన గౌరీపతి ఈనాడు వృద్ధాప్యంలో కటిక దరిద్రం అనుభవిస్తున్నాడు.

సీతమ్మ చేటలో బియ్యం పోసుకునివచ్చి భర్త ప్రక్కగా నేలమీద కూర్చుంది.

'ఏమండీ, యింకా వాళ్ళు రాలేదేమిటండీ?' అంది.

గౌరీపతి కళ్ళు మూసుకుని ఆలోచిస్తున్న వాడల్లా ఆమాటకు వులిక్కిపడి కళ్ళు తెరిచాడు. 'నేనూ అదే చూస్తూ వున్నాను. ఈపాటికి రావల్సిందేనే!' అన్నాడు.

'రేపటికి బియ్యం లేవండి. ఈ పూటకు పాపం, ఆ కమలమ్మే యిచ్చింది. ఆమె అయినా ఎన్ని డబ్బాలని బదుళ్ళు యిస్తుంది. ఈపూట తీసుకున్న రెండు డబ్బాలతో కలిపి మొత్తం పదహారు డబ్బాలివ్వాలి.'

'ఇద్దాం-'

'ఇద్దాం - ఎక్కడ్నుంచి తీసికొచ్చి యిద్దాం? ఆ పాలు పోసేది దాని యిష్టమొచ్చినట్లు నోరు పారేసుకుంటుంది. పిచ్చిముండ కాబట్టి అది యింత కాలమూరుకున్నది. మూడు నెలల బట్టి ఒక్కపైసా అయినా యివ్వకపోతే ఎవరూరుకుంటారండి! ఆ షావుకారు చెంగయ్య సంగతి సరేసరి - పెళ్ళి కావలసిన పిల్ల రొమ్ముల కుంపటయి కూర్చుండె - ఏమో, తండ్రి, ఈ సంసారం నేను చెయ్యలేను. ఊరి నిండా తలమునగ అప్పులైపోయె! యింట్లో చూడబోతే ఏపూటకాపూట ప్రతిదానికీ వెతుక్కోవలసి వచ్చె! ఎందాకా అని చావాలి-' సీతమ్మ పమిటచెంగుతో కళ్ళు వత్తుకుంది.

కొన్ని క్షణాలు అతిబరువుగా గడిచాయి. గౌరీపతి దీర్ఘంగా నిట్టూర్చాడు.

'ఇదిగో వీళ్ళు వస్తామన్నారుగా! ఈ రెండు రోజులాగితే చేతికి డబ్బు అందుతుంది. ఇయ్యవలసిన వాళ్ళకేదో కాస్త కాస్త సర్దుబాటు చేయవచ్చు-'

ఇంతలో ఒక కారు వచ్చి వీధిలో ఆగింది. ఒక యువకుడు వచ్చి, 'మాష్టారూ!' అని పిలిచాడు.

గౌరీపతి కండువా మీదేసుకుని, చేతికర్ర తీసికొని భార్యతో, 'వస్తానే!' అని చెప్పి ఆ వచ్చిన యువకుడితో వెళ్లి కారెక్కాడు.

* * *

గౌరీపతికి నాటకాల మూలంగా వున్న ఆస్తిపాస్తులన్నీ హరించుకుపోయినా, పేరు ప్రఖ్యాతులు మాత్రం మిగిలాయి. ఆ పేరు ప్రఖ్యాతుల మూలంగానే ఏవేవో నాటక పరిషత్తులు, కళా సమితులు, కళాశాలల్లోని నాటక సంఘాలు ఆయన్ని అప్పుడప్పుడు ఆహ్వానించి ఆయన వుపన్యాసాలను ఏర్పాటు చేస్తూ వుంటాయి. ఆయా సందర్భాలల్లో దారిబత్తెపు ఖర్చులు యిస్తూ వుంటారు? పై పంచలు కప్పుతూ వుంటారు. ఇటీవల కాలంలో కొన్ని నాటక పరిషత్తులు, డ్రమటిక్ అసోసియేషన్స్ నాటికా నాటకాల పోటీలు నిర్వహించటం, ఈ పోటీలకు నాటకానుభవం కల కళాకారులను న్యాయనిర్ణేతలుగా నియమించి ఉత్తమమైన వాటిని ఎన్నిక చేయించి బహుమతులివ్వటం జరుగుతూ వస్తుంది. ఆ సందర్భాలల్లో గౌరీపతిని న్యాయనిర్ణేతల్లో ఒకరుగా పెట్టుకోవటం కద్దు. ఇలా న్యాయనిర్ణేతలుగా వ్యవహరించిన వారికి పారితోషికంగా కొద్దో గొప్పో ముట్టజెపుతూ వుంటారు. ఈ విధమైన సంపాదన గౌరీపతి వున్న దుర్భర స్థితిలో కాస్త వేణ్ణీళ్ళకు చన్నీళ్ళుగా తోడుగా వుంటున్నది.

ఇప్పుడు గౌరీపతిని కారులో వచ్చి తీసుకువెళ్ళింది యిందుకే! స్థానికంగా వున్న ఒక నాటక పరిషత్తు నాటకాల పోటీలు నిర్వహిస్తున్నది. గౌరీపతిని కూడా న్యాయనిర్ణేతల్లో ఒకరుగా నియమించింది.

ఆంధ్ర దేశంలోని అన్ని జిల్లాల నుండి ఈ పోటీలలో పాల్గొనడానికి చాలా నాటక సంఘాలు వచ్చాయి. ఈ పోటీలు మూడురోజుల పాటు జరుగుతాయి. మూడో నాడు విజేతలకు బహుమతి ప్రదానం జరుగుతుంది. అప్పుడు న్యాయనిర్ణేతలకు పారితోషికాలిస్తారు. ఇవ్వబోయే పారితోషికంతో కొన్ని అప్పులయినా తీర్చుకోవచ్చును గదా అని ఆ దంపతులు ఆశపడుతున్నారు -

మర్నాడు ఉదయం ఇంకా పూర్తిగా తెల్లవారకుండానే బియ్యం కొట్టు శ్రీరాములు వచ్చాడు. తన కూతురు పెళ్ళి చేస్తున్నానని, తన బాకీ చుప్తాగా తీరిస్తే గాని కుదరదని కూర్చున్నాడు.

గౌరీపతి రెండో కొడుకు, 'ఏమిటయ్యా, పొద్దున్నే గొడవ. డబ్బిస్తాంలే! మా డబ్బుతోనే పెళ్ళి చేస్తావా ఏమిటి?' అన్నాడు.

'అవునండీ పంతులుగారు, డబ్బడగవచ్చేసరికి గొడవగానే వుంటుంది. పస్తులుంటున్నామని కాళ్ళా వేళ్ళాపడి బియ్యం తీసికెళ్ళి పొట్టపగలుకొట్టుకోవటం తెలిసిన వాళ్లు మా డబ్బివ్వాలని తెలియదా?' అని పెద్దగా అరవటం మొదలుపెట్టాడు.

ఈ మాటలు స్నానం చేసి లోపలికొస్తోన్న గౌరీపతి చెవినపడ్డాయి. పట్టరాని కోపం వచ్చింది. ఆ శ్రీరాములు నాలుక పీకి పారేద్దామన్నంత ఆవేశం వచ్చిందాయనకు. కాని ఎలాగో తమాయించుకున్నాడు.

'చూడు శ్రీరాములు! నీకు డబ్బు బాకీ వున్నాం కదా అని అనవసరంగా నోరు పారేసుకోవద్దు. కాస్త మంచి మర్యాద చూచి మాట్లాడు. ఎల్లుండి వచ్చి నీ బాకీ అణాపైసల్తో సహా తీసుకెళ్ళు. ఇహ పో-' అన్నాడు.

గౌరీపతికి ఆనాడు పూజలో కూర్చుంటే పూజమీద మనసు లగ్నం కాలేదు; కాఫీ త్రాగబోతే కాఫీ సహించలేదు. మాటిమాటికి ఆ శ్రీరాములు అన్న మాటలు గుర్తుకు వచ్చి అవమానంతో కృంగిపోయాడు. ఒకప్పుడెంతో ఇదిగా బ్రతికిన తనూ, తన కుటుంబం ఈనాడిలా అడ్డమైన వెధవలతో మాటలు పడవలసి వచ్చింది కదా అని కుమిలిపోయాడు. ఏమైనా సరే రేపు ఈ పరిషత్తు వాళ్ళిచ్చే డబ్బంతా వీడి మొగాన కొట్టాలని నిర్ణయించుకున్నాడు.

* * *

మూడు రోజులుగా జరిగిన నాటకాల పోటీలు మూడోనాటి సాయంత్రం ఏడుగంటలకు పూర్తి అయ్యాయి. ఇక న్యాయనిర్ణేతలు ఈ మూడురోజులుగా జరిగిన ప్రదర్శనలను, నటీనటకుల నటనా విశేషాలను సమీక్షించి తమ నిర్ణయాన్ని తెలపవలసి వున్నది. వాళ్ళ నిర్ణయం ప్రకారం బహుమతులిస్తారు.

న్యాయనిర్ణేతలు తమలో తాము చర్చించుకుని ఏకాభిప్రాయానికి రావటానికి వాళ్ళకు ప్రత్యేకించబడిన గదిలో కూర్చున్నారు. కొంతసేపు చర్చలు సాగినమీదట వాళ్ళు ఒక నిర్ణయానికొచ్చారు.

ఫలితాల జాబితా రాస్తుండగా ఆ పరిషత్తు అధ్యక్షుడు శ్రీనివాసరావు హడావుడిగా రొప్పుతూ రోస్తూ ఆ గదిలోకి వచ్చాడు.

'ఏం సార్! ఉత్తమ నటునిగా ఎవర్ని ఎన్నిక చేశారు?' అని కంగారుగా అడిగాడు.

'నవసమాజం' నాటకంలో కార్మిక నాయకుడు రమేష్ పాత్రధారి రామ్మూర్తిని నిర్ణయించాం.'

'చంపారు సార్ - కొంపలంటుకున్నాయే!'

'ఏమిటండీ - అలా వూరికే కంగారు పడతారు. అసలు సంగతేమిటి? తాపీగా చెప్పండి -' అని అన్నాడు గౌరీపతి.

'ఇంకెక్కడి తాపి అండి, నా బొంద తాపి-' అని జేబులోంచి ఒక చీటి తీసి చూచుకున్నాడు.

'మరి, 'మార్పు'లో ఆనందంగా వేశాడే, సీతాపతి - అతడికేమయినా బహుమతి అంటూ నిర్ణయించారా?'

ఒకరు జాబితాను చూచి, 'ఏం లేదండి - అతనికేమీ లేవు.' అన్నారు.

'నిలువునా చంపేశారు సార్! అతడు ఉత్తమ నటుడండీ బాబు! ఐమీన్, మనం అతడ్ని ఉత్తమ నటుడుగా నిర్ణయించి - ఏం చేయాలి? మా దగ్గర ఉందే షీల్డు - ఆ షీల్డు అతనికివ్వాలి. ఫోటోలు తీయాలి, పేపర్లలో వేయించాలి!'

'అంటే-'

'అంటే-అతడు, ఎవరూ--ఈ సీతాపతి మినిష్టర్ గారి మేనల్లుడు. ఇప్పుడే ఒక్కయిదు నిమిషాల క్రితం శ్రీ మినిష్టరు గారు ఫోనుజేసి, బల్ల గుద్ది మరీ గట్టిగా చెప్పారు - ఫలానా సీతాపతిరావును ఉత్తమ నటుడుగా నిర్ణయించాలని!'

'అదెలా నండీ-'

'అదంతేనండి బాబు! అదంతే కాకపోతే కళా పరిషత్తుకు ప్రభుత్వం తరపు నుండి వచ్చే ఫండ్స్ రావు ఫండ్స్ రాపోతే కళాపరిషత్తు గోవిందా! మేమూ గోవిందా!'

శ్రీనివాసులు ధోరణి చూచేసరికి గౌరీపతికి అరికాలిమంట నెత్తికి ఎక్కింది. కోపంగా, 'ఇహనయితే మమ్మల్ని జడ్జీలుగా పెట్టుకోవడం దేనికి? మీ యిష్టమొచ్చినట్లే చేసుకోవచ్చునుగా-' అని లేచి బయటికి పోబోయాడు.

'సార్సార్! కోపగించుకోకండి. కాస్త నామాట వినండి! ఆయనకు మీరయినా చెప్పండి సార్!' అన్నాడతను ప్రాధేయపడుతూ.

కొన్ని క్షణాలు ఎవరూ మాటాడలేదు.

శ్రీనివాసరావు చేతిగుడ్డతో మొగానికి పట్టిన చెమట తుడుచుకున్నాడు. కస్సుబుస్సులాడుతున్న ఈ ముసలాయనతో ఇహ లాభం లేదనుకున్నాడు కాబోలు మిగతా యిద్దర్ని, 'మీరు కాస్త అలా బయటికి రండి సార్! మీతో కొద్దిగా మాట్లాడాలి!' అని బయటికి తీసుకెళ్ళాడు.

వాళ్ళిద్దరూ గౌరీపతి కంటె వయస్సులోనూ, నాటకానుభవంలోనూ చిన్నవారే! ఏదో పని గడుపుకు బోయే బాపతు!

గౌరీపతికి పట్టలేనంత ఉక్రోషం ముంచుకొచ్చింది. కళకూడ రాజకీయ కలుషితమైపోవటం గౌరీపతికి పూర్తిగా అన్యాయమనిపించింది...... నాయనా, రాజకీయ నాయకా! నీకు ఎన్నికల్లో నిలబడటం తెలుసు. వోట్లు తెలుసు. రంగులు మార్చి, తలలు మార్చి పదవుల నలంకరించటం తెలుసు. ఉద్యోగాలు

వేయించటం తెలుసు. ఉద్యోగాలు పీకించడం తెలుసు. గుళ్ళను గుళ్ళల్లోని లింగాలను మింగటం తెలుసు. మేం కాదనం; నీ ప్రతిభా విశేషాలకు ఇదే మా జోహార్!...... కాని నీకు కళను గురించేమీ తెలుసు? ఇన్నిట్లో తలదూర్చావు. ఈ ఒక్క కళను దాని మానానికి దాన్ని వదలివేయకూడదు? ఈ కళా విషయాల్లో కూడా 'నీ రాజకీయం వుండాలా?

..... బయటికి వెళ్ళిన జడ్జీలు యిద్దరూ వచ్చారు. గౌరీపతికి దగ్గరగా జరిగి కూర్చున్నారు. ఒకతను మెల్లిగా అన్నాడు 'మాష్టారు! ఆలోచించి చూస్తే దీన్ని వీళ్ళు కోరిన ప్రకారం పోనివ్వటమే ఉభయ తారకమనిపిస్తుంది. మనం వీళ్ళ పరిస్థితి గూడ ఆలోచించాలి కదా! ఆ మినిష్టరు ఫోను దగ్గరే కూర్చున్నాడట, ఏ సంగతీ చెప్పమని-'

గౌరీపతి, 'మరి మన సంగతి? వీళ్ళ వత్తిడికి తలవొగ్గి మనల్ని మనం మోసం చేసుకోవాలా? మన నిర్ణయాలను మార్చుకోవాలా?' అన్నాడు ఆవేశంగా.

'మన సంగతీ ఆలోచించాలి మాష్టారూ!

మనల్ని ఇలా న్యాయనిర్ణేతలుగా నియమించేముందు మనకింత డబ్బు ముట్టచెప్తుతామని ఏమీ చెప్పలేదు. అవునా? వీళ్ళు మనకు తలకొక నూట పదహార్లు యిద్దామని నిర్ణయించుకున్నారట. ఇప్పుడు మనమిది కాదన్నామనుకోండి, అయిదుంబావలా ఖద్దరు శాలువా తెచ్చి కప్పితే మనం చేసేదేమీ లేదు - నోరు మూసుకుని కూర్చోవలసిందే!'

'రెండోసారి మనల్ని పిలవరు. వీళ్ళిద్దర్లో ఎవరు ఉత్తమ నటుడయినా మనకేం వొరిగేది లేదు. ఏదో మనల్ని వీళ్ళు పిలిచారు; వీళ్ళకు అసంతృప్తి కలిగించకుండా మన డబ్బు మనం పట్టుకుపోతే మంచిది. ఏఁవంటారు మాష్టారూ? బాగా ఆలోచించండి - పెద్దలు, అన్నీ తెలిసిన వాళ్ళు!'

గౌరీపతి దీర్ఘంగా నిట్టూర్చి చేత్తో తల పట్టుకుని కళ్ళు మూసుకున్నాడు. రూపాయి కాగితాలు రెపరెపలాడాయి... నూటపదహార్లు!... ఈ డబ్బును గురించి మూడ్రోజులుగా తనూ, తన భార్య ఎన్ని ఆలోచనలు చేశారు! ఈ డబ్బుమీద ఎన్ని ఆశలు పెట్టుకున్నారు! ఈ డబ్బుతో ఆ బియ్యం కొట్టు వెధ - ఆ ఫూల్ - ఆ శ్రీరాములు గాడి బాకీ తీర్చాలనుకున్నాడు. రేపు వచ్చి బాకీ తీసుకువెళ్ళమని ఘరానాగా చెప్పాడు. రేపు వచ్చినప్పుడు డబ్బు యివ్వకపోతే వాడింకా రెచ్చిపోతాడు; ఇష్టం వచ్చినట్లు, నోటికి వచ్చినట్లు కూస్తాడు. వాడ్నెలా సమాధానపెట్టాలి? వాడి కివ్వవలసిన డబ్బా ఎలా సమకూర్చాలి?.... ప్రొద్దుటే బియ్యం లేవని చెప్పింది సీతమ్మ.... మళ్ళీ కొడుకు దగ్గర్నుంచి మనియార్డరు వచ్చేవరకు రోజూ తిండి సంగతి ఎలా? ఎలా గడపాలి?... చేతులు విసురుతూ కేకలేస్తోన్న శ్రీరాములు .... రెపరెపలాడే రూపాయి కాగితాలు.... నకనకలాడుతున్న కడుపులతో తలా ఒకమూల కూర్చున్న భార్యాబిడ్డలు.... రమేష్ పాత్రధారి రామ్మూర్తి.... ఆనంద్ పాత్రధారి సీతాపతి...... ఇవన్నీ గౌరీపతి కళ్ళముందు గిరగిర తిరుగుతున్నాయి. అంతా గజిబిజిగా, గందరగోళంగా వుంది; ఆయనలో విపరీతమైన సంక్షోభం చెలరేగింది....

గౌరీపతి ఏమీ మాటాడకపోవటం చూచి చివరకు ఇలా అన్నారు : 'ఏమో మాష్టారు! మాకయితే

ప్రాణం మీదకొచ్చిన అప్పులున్నాయి. ఈ డబ్బు తీసుకెళ్ళి ప్రస్తుతానికి సర్దుకోవాలి. మనమేం, వెనకా ముందూ వున్న వాళ్ళమా, ఏదో పరిస్థితులను బట్టి సర్దుకు పోవాలి కాని. మేమయితే ఆ మినిష్టరు మేనల్లుడు సీతాపతిని ఉత్తమనటుడుగా నిర్ణయించటానికే నిశ్చయించుకున్నాము. ఆ తర్వాత మీ యిష్టం-'

అయితే వీళ్ళిద్దరూ ఏకమయిపోయి సంతకాలు పెట్టుతారన్నమాట! తనొక్కడూ వంటరివాడయిపోతాడు. మెజారిటీ వీళ్ళదే! ఉన్న ముగ్గుర్లో యిద్దరూ ఒకటయితే వాళ్ళ నిర్ణయమే నిలుస్తుంది. ఇక, తను యిది చెల్లదని స్టేజి మీద అడ్డం తిరగాలి. అంతా రసాభాసవుతుంది. వచ్చే డబ్బు రాదు. అప్పులు తీరవు; ఆకలి తీరదు..... ఇందాక కనిపించిన దృశ్యాలు మళ్ళీ మళ్ళీ కనిపించాయి.

గౌరీపతికి వళ్ళంతా విపరీతమైన చెమట పట్టింది.

'ఇదిగో మాష్టారు! మేమయితే సంతకాలు పెట్టేశాం. ఆ తర్వాత మీ యిష్టం!'

గౌరీపతి తల తిరిగి పోతున్నట్లనిపించింది. వీళ్ళన్నట్లు ఎవరు ఉత్తమ నటుడయితే మాత్రం తనకు వొరిగేదేముంది? తనకయితే డబ్బు కావాలి.... డబ్బు డబ్బు..... గౌరీపతి ఇంకేమీ ఆలోచించలేకపోయాడు.

యాంత్రికంగా వాళ్ళ సంతకాల క్రింద తనూ సంతకం పెట్టాడు. పై పంచతో మొగానికి పట్టిన చెమట తుడుచుకుంటూ చల్లగాలికి బయటికొచ్చాడు.

* * *

కలెక్టరు గారి సతీమణి చేత విజేతలకు బహుమతులిప్పించబోతున్నారు. ఆనాటి ముఖ్య అతిథులతో పాటు న్యాయనిర్ణేతలను కూడ స్టేజి మీద కాహ్వానించారు. అందరూ ఉచిత ఆసనాలల్లో ఆసీనులైనారు.

గౌరీపతికి ముళ్ళమీద కూర్చున్నట్లుగా వుంది. ఇంతకు ముందు కాగితాల మీద సంతకం పెట్టి బయటికి వచ్చిన తర్వాత కార్యనిర్వాహక వర్గం వారు అతిథులకు, న్యాయ నిర్ణేతలకు ఉపాహారపు విందు చేశారు. ఆ విందులో గౌరీపతి చెదిరిన భావాలను కూడదీసుకొని నిత్రద్రొక్కుకున్నాడు; తన్నుతాను సమాధానపెట్టుకున్నాడు. కాని, తీరా నాటకం పోటీలు జరిగిన రంగస్థలంలో కూర్చున్న తర్వాత కూడదీసుకున్న భావాలు మళ్ళీ చెదిరిపోయి, తను నిలువునా కూలిపోతున్నట్లనిపించింది; మళ్ళీ ఆయనలో సంఘర్షణ చెలరేగింది; మథనం మొదలయింది.

కళామతల్లి కాపురంచేసే పుణ్యస్థలి అయిన రంగస్థలం; తను నమ్ముకున్న రంగస్థలం; తనను నమ్మిన రంగస్థలం; తన జీవితాన్ని అంకితం చేసుకున్న రంగస్థలం; తన జీవిత సర్వస్వాన్ని ధారపోసుకున్న రంగస్థలం; తనను అగ్రశ్రేణి నటుడుగా తయారుచేసిన రంగస్థలం. తల్లి వడి లాంటి రంగస్థలం... ధనప్రలోభుడయి ఈ రంగస్థలానికే తీరని ద్రోహం చేస్తున్నాడు. తనను తాను మోసం చేసుకుని ఈ రంగస్థలాన్ని మోసం చేస్తున్నాడు. ఒకనాడు తల ఎత్తుకుని ఠీవిగా నిలబడిన రంగస్థలంలో ఈనాడు దోషిగా తలదించుకుని నిలబడవలసి వచ్చింది... అందుకే గౌరీపతిలో మథనం; సంఘర్షణ...

కార్యదర్శి నివేదిక చదివాడు. ఇంకెవరో ఏదో మాట్లాడుతున్నారు. గౌరీపతికి వాళ్ళు చెప్పే మాటలు వినిపించటం లేదు. అతని మనస్సు వాటిమీద లేదు. అతని చూపులు వాళ్ళమీద లేవు. ఆ హాలంతా కలయ వెదుకుతున్నాయి. మూడో వరుసలో చివర కుర్చీలో కూర్చున్న రామ్మూర్తి మీద అతని చూపులు నిలిచాయి. అతను ఆదుర్దాగా, అసహనంగా కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. పరీక్షా ఫలితాలు ప్రకటించిన దినపత్రిక కట్టలను మోసుకొచ్చే మెయిల్ బండి కోసం ఎదురు చూస్తూ రైల్వే ప్లాటుఫారం మీద నిలబడ్డ విద్యార్థిలా వున్నాడు. తనకు మోసం జరిగిందని తెలియదు. స్టేజీ నలంకరించిన పెద్దలు, తెరవెనుక వున్న మినిష్టరూ, ఆయన మేనల్లుడూ కలిసి తనకు ద్రోహం చేశారని పాపం అతనికి తెలియదు. న్యాయం చేకూర్చటానికి నియమింపబడ్డ న్యాయనిర్ణేతలే అన్యాయానికి పాల్పడ్డారని అతనికి తెలియదు. అమాయకంగా కూర్చున్నాడు. మనిషి టెన్షన్‌గా వున్నాడు.

అతణ్ణి చూస్తూ వుంటే గౌరీపతికి ముచ్చెమట్లు పట్టుతున్నాయి. గుండెల్లో సన్నటిపోటు మొదలయింది. వళ్ళంతా వణకటం మొదలు పెట్టింది. తలంతా తిరిగిపోతోంది.... అతని నాలుక పిడుచకట్టుకుపోతుంది. మంచి నీళ్ళు అడిగాడు. ఎవరో తెచ్చియిచ్చారు. చల్లని నీళ్ళు గొంతు లోకి దిగిన తర్వాత వణుకు కొద్దిగా తగ్గింది.

శ్రీనివాసులు పోటీ ఫలితాలున్న తెల్లకవరును స్టేజీ మీద అందరి సమక్షంలో చించాడు. ఫలితాల వివరాలు అంతకు ముందు తనకేమీ తెలియనట్లు అప్పుడే చూస్తున్నట్లుగా సంభ్రమాశ్చర్యాలు ప్రదర్శిస్తూ కాగితాన్ని పైనుండి కిందవరకు చూశాడు. తర్వాత మైక్ ముందు నిలబడి ఒక్కొక్క పేరు చదువుతున్నాడు. ఆ పేరుగల వ్యక్తులు ఒక్కొక్కరు స్టేజీ మీదకు వచ్చి కరతాళ ధ్వనులు హాలంతా మారుమ్రోగుతుండగా కలెక్టరు గారి సతీమణి దగ్గర కప్పులు తీసికొని నమస్కరించి కిందకు దిగివెళ్ళి పోతున్నారు.

ఉత్తమ నటుడు, 'మార్పు' నాటకంలో ఆనందం పాత్రధారి సీతాపతి అని మైక్‌లో ప్రకటించాడు శ్రీనివాసులు. ఆ ప్రకటనకు ప్రేక్షకుల్లో చాలా మంది ఆశ్చర్యపోయారు - సీతాపతి ఉత్తమ నటుడేమిటని? ప్రేక్షకుల్లో కలకలం చెలరేగింది. సీతాపతి ఠీవిగా, షాన్‌గా స్టేజీ మీదకొచ్చాడు. అతని హంగుదార్లు కేకలు, చప్పట్లు, ఈలలతో ఒక వయిపు సందడి చేస్తుండగా, అతడు ముందుగా నియమించుకున్న ముగ్గురు ఫోటోగ్రాఫర్లు ముక్కోణాలల్లో అతన్ని ఫోటోలు తీయగా, శ్రీనివాసులు పలకరింపుగా నవ్వగా సీతాపతి కలెక్టరు గారి సతీమణి దగ్గర్నుంచి ద్రాక్షపళ్ళ కుండంతటి సైజుగల కప్పును అందుకున్నాడు.

గౌరీపతి తల దించుకున్నాడు.

ఇంతలో ఆ సంస్థ కోశాధికారి న్యాయనిర్ణేతలకు తెల్లకవర్లు అందించాడు. గౌరీపతి మెల్లగా తనకిచ్చిన కవరు లోపలికి చూశాడు. ఒక పచ్చ కాగితం, కొన్ని చిల్లర కాగితాలు - నూటపదహార్లన్న మాట! తన్ను తాను మోసపుచ్చుకున్నందుకు, జనాన్ని మోసం చేసినందుకు, కళామతల్లికి ద్రోహం చేసినందుకు వీళ్ళు యిచ్చిన ప్రతిఫలం... అనుకోకుండా గౌరీపతి చూపులు రామ్మూర్తి వయిపు మళ్ళాయి. పాపం, రామ్మూర్తి బిక్కమొగం వేసుకుని కూర్చున్నాడు. బెంచీ వెనక్కి జారిగిలపడి

కూర్చున్నాడు. అతని పెదిమల మీద చిరునవ్వు మాయమయింది. అతని మొగంలో నీరసం, నిరాశ, నిస్పృహలు తాండవమాడుతున్నాయి.

గౌరీపతి చివాలున లేచి నిలబడ్డాడు. కొన్నినిమిషాలు పాటు మాట్లాడటానికి సభాధ్యక్షుని దగ్గర అనుమతి తీసుకున్నాడు. మైక్ ముందుకొచ్చి నిలబడ్డాడు.

ఈయన ఏమి చెప్పబోతున్నాడా అని స్టేజీ నలంకరించిన పెద్దలు ఆసక్తిగా చూశారు; శ్రీనివాసులు, మిగిలిన ఇద్దరు న్యాయనిర్ణేతలూ ఆదుర్దాగా, భయం భయంగా చూశారు.

'ఒక్క అయిదు నిమిషాలు నేను మాట్లాడటానికి అనుమతించిన ఈ సభాధ్యక్షునకు నమస్కారం. సభికులకు నమస్కారం. జయాపజయాలు దైవాధీనంబులని నానుడి. కానీ ఈ సందర్భంలో మా అధీనంబులు. మా అంటే న్యాయనిర్ణేతలమయిన మా ముగ్గురి యొక్క అని అర్థం. ఒక విధంగా చూస్తూ మేమూ దైవసమానులమే! మమ్మల్ని నడిపేవాళ్ళు, శాసించేవాళ్ళు ఎవరయినా వుంటే వాళ్ళు యింకా ఎక్కువ దైవసమానులన్నమాట! అది సరే - ప్రస్తుత విషయమేమిటంటే, 'నవ సమాజం' నాటకంలో కార్మిక నాయకుడు రమేష్ పాత్రధారి రామ్మూర్తిని స్టేజీ మీదకు రావలసిందిగా కోరుతున్నాను.

రామ్మూర్తి స్టేజీ మీదకొచ్చాడు.

'ఈ యువకునిలో నాకు ఉత్తమ నటునికి కావలసిన లక్షణాలు చాలా కనిపించాయి. ఈ నాటక రంగంలో ఈ చిరంజీవి బాగా అభివృద్ధిలోకి రాగలడని నా దృఢ నమ్మకం. ఏ బహుమతీ రాని ఇతనికి నా ప్రత్యేక బహుమతిగా ఈ నూటపదహార్లు యిస్తున్నాను. ఇతడ్ని మనఃపూర్వకంగా ఆశీర్వదిస్తున్నాను. ఆ సర్వేశ్వరుడు ఇతనికి మేలు చేయాలని ప్రార్థిస్తున్నాను. శలవు!'

రామ్మూర్తి నిశ్చేష్టుడయ్యాడు. అతని కళ్ళల్లోకి నీళ్ళు తిరిగాయి.

ఎడతెగని కరతాళ ధ్వనులు ఆ హాలులో మారుమ్రోగుతుండగా గౌరీపతి తేలికపడ్డ హృదయంతో తన కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. ఇంతకుముందు వలె దోషిగా తల వంచుకుని కూర్చోలేదు. తల ఎత్తుకుని గర్వంగా ఠీవిగా కూర్చున్నాడు.

- 'భారతి' సాహిత్య మాస పత్రిక

1962

★